

ZAMONAVIY TEXNOLOGIK TARAQQIYOTDA YOSHLARNING AXLOQIY QADRIYATLARINI MUHOFAZALASH MUAMMOSI.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18823036>

Abdurashitova Gulbarno Ahmedqulovna

*Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti Tarix fakulteti falsafa ta'lim
yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy texnologik taraqqiyot sharoitida yoshlarning axloqiy qadriyatlarini muhofazalash muammosi tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar, internet va ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar dunyoqarashi hamda xulq-atvoriga ko'rsatayotgan ta'siri yoritiladi. Shuningdek, axloqiy me'yorlarning transformatsiyasi, yuzaga kelayotgan xavf-xatarlar va ularni bartaraf etish yo'llari ilmiy-nazariy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: texnologik taraqqiyot, yoshlar, axloqiy qadriyatlar, raqamli muhit, ma'naviyat, ijtimoiy tarmoqlar.

Annotation: This article analyzes the problem of preserving the moral values of young people in the context of modern technological development. The impact of digital technologies, the Internet, and social networks on the worldview and behavior of youth is examined. In addition, the transformation of moral norms, emerging risks, and possible ways to address them are substantiated from a scientific and theoretical perspective.

Keywords: technological development, youth, moral values, digital environment, spirituality, social networks.

KIRISH

Zamonaviy texnologik taraqqiyot inson hayotini yengillashtirish, imkoniyatlarini kengaytirish bilan birga, uni yangi ma'naviy sinovlar oldiga ham qo'yimoqda. Bugungi inson, ayniqsa yoshlar, texnologiyalar bilan o'ralgan muhitda yashar ekan, ko'pincha qulaylik va tezlik ortidan borib, hayotiy tanlovlarining ichki mazmuni haqida

chuqur o'ylab ko'rishga vaqt topa olmay qolmoqda. Natijada texnik taraqqiyot insonni tashqi tomondan erkin qilayotgandek tuyulsa-da, ichki dunyosida bo'shliq va yo'qotish hissini kuchaytirishi mumkin. Raqamli makonda muloqotning ko'payishi insonning yolg'izligini kamaytirayotgandek ko'rinsa-da, aslida u ko'pincha chinakam tushunilish ehtiyojini qondira olmaydi. Yoshlar virtual

maydonda o'zini erkin ifodalayotgandek his qilsa-da, bu erkinlik har doim ham mas'uliyat bilan uyg'unlashmaydi. Axloqiy tanlovlar esa asta-sekin ichki ishonchga emas, balki tashqi bahoga va ommaviy fikrga bog'lanib qolmoqda. Shu jihatdan qaraganda, texnologik taraqqiyot sharoitida yoshlarning axloqiy qadriyatlari masalasi insonning o'zini anglash, hayotiga ma'no berish va qilayotgan ishlariga javobgarlikni his etish bilan chambarchas bog'liqdir. Agar texnologiya insonning ichki dunyosini boyitishga xizmat qilmasa, u shaxsni o'z mohiyatidan uzoqlashtiruvchi omilga aylanishi mumkin. Bu esa axloqiy befarqlik, loqaydlik va mas'uliyatsizlikning kuchayishiga olib keladi. Shu sababli zamonaviy texnologik taraqqiyot sharoitida yoshlarning axloqiy qadriyatlarini muhofazalash masalasi insonni texnik muhitda yo'qotib qo'ymaslik, uning ichki erkinligi va mas'uliyatini saqlab qolish muammosi sifatida qaralishi lozim. Mazkur maqolada aynan shu jihatlar tahlil qilinib, texnologiya inson hayotida ma'no va mas'uliyat bilan uyg'unlashgan holda mavjud bo'lishi zarurligi asoslab beriladi.

Asosiy qism. Zamonaviy texnologik taraqqiyot yoshlar hayotiga keng imkoniyatlar bilan bir qatorda, ularning ichki dunyosida sezilmas, ammo chuqur o'zgarishlarni ham olib kirmoqda. Texnologiyalar tufayli hayot tezlashib, axborot oqimi kuchaygan sari yosh

insonning o'z ustida mulohaza yuritishi, qilayotgan tanlovlarining ma'nosi haqida o'ylashi tobora qiyinlashmoqda. Natijada tashqi qulayliklar ortidan ichki barqarorlikning zaiflashuvi kuzatiladi. Bu holat axloqiy qadriyatlarining mustahkamligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Raqamli muhitda yashayotgan yoshlar ko'pincha tanlov erkinligiga ega bo'lgandek tuyuladi. Ammo bu erkinlik har doim ham ongli tanlovni anglatmaydi. Axborotlarning ko'pligi va tezkorligi yoshlarni fikrlashdan ko'ra reaksiyaga o'rgatadi. Shunday sharoitda axloqiy qarorlar ichki e'tiqodga emas, balki vaziyatga moslashishga asoslanib qoladi. Inson o'z xatti-harakatining sababini chuqur anglamagan sari, mas'uliyat hissi ham asta-sekin susayadi. Texnologik muhitning muhim xususiyatlaridan biri - undagi yashirin ta'sir mexanizmlaridir. Yoshlar ijtimoiy tarmoqlar, reklama va ommaviy kontent orqali nafaqat axborot oladi, balki sezilmagan holda muayyan qarashlar va xulq-atvorlarga yo'naltiriladi. Bu jarayon majburlash orqali emas, balki "xohlayotgandek tuyulish" orqali amalga oshiriladi. Natijada yosh inson o'z qarorini mustaqil qabul qilayotgandek his etsa-da, bu qarorning yo'nalishi ko'pincha tashqi omillar tomonidan belgilab qo'yilgan bo'ladi. Manipulyatsiyaning eng xavfli tomoni shundaki, u axloqiy tanlovni ichki ishonchdan uzib qo'yadi. Inson nima uchun aynan shunday harakat

qilayotganini anglamay qoladi. Ommaviy kayfiyat, mashhurlik va tashqi tasdiq axloqiy mezonlarga aylana boshlaydi. Bu holat yoshlar ongida mas'uliyatning parchalanishiga olib keladi: inson oqibat uchun javobgarlikni o'z zimmasiga emas, balki muhitga yuklaydi. Shu sababli zamonaviy texnologik taraqqiyot sharoitida yoshlarning axloqiy qadriyatlarini muhofazalash masalasi manipulyatsiyaga qarshi ichki barqarorlikni shakllantirish bilan chambarchas bog'liqdir. Bu barqarorlik tashqi nazorat orqali emas, balki insonning o'zini anglash qobiliyati orqali vujudga keladi. Agar yosh inson "nega shunday o'ylayapman?", "bu qaror menga qayerdan singdirildi?" degan savollarni bera olsa, u texnologik ta'sir oldida o'jiz bo'lib qolmaydi.

Muammoni hal etishning asosiy yo'li texnologiyani inkor etishda emas, balki unga ongli munosabatni shakllantirishdadir. Axloqiy tarbiya yoshlarni tayyor qoidalarga bo'ysundirish emas, balki ularda ichki mas'uliyat va tanlov madaniyatini rivojlantirishdan iborat bo'lishi lozim. Inson o'z tanlovining oqibatini anglab yashar ekan, texnologiya uning hayotida hukmron kuchga emas, balki maqsadga xizmat qiluvchi vositaga aylanadi. Demak, yoshlarning axloqiy qadriyatlarini muhofazalash texnologik muhitda insonni yo'qotib qo'ymaslik, uning ichki erkinligi va mas'uliyatini saqlab qolishga qaratilgan

muhim ma'naviy vazifadir. Aynan shu ichki tayanch mavjud bo'lgandagina yoshlar zamonaviy texnologik taraqqiyot sharoitida ham o'z insoniy qiyofasini saqlab qola oladi.

Xulosa. Zamonaviy texnologik taraqqiyot insoniyat hayotini yengillashtirayotgan bo'lsa-da, u yoshlar oldiga yangi axloqiy sinovlarni ham qo'yimoqda. Texnologiyalar taqdim etayotgan qulaylik va tezlik insonni tashqi tomondan erkin qilayotgandek ko'rinsa-da, ichki dunyoda mas'uliyat, mulohaza va ma'no masalalarini zaiflashtirish xavfini tug'diradi. Ayniqsa, raqamli muhitda yashirin ta'sir va manipulyatsiya yoshlarning axloqiy tanlovini ongli qarordan ko'ra oqimga moslashishga aylantirib qo'yishi mumkin. Maqolada ko'rib chiqilganidek, manipulyatsiya axloqiy qadriyatlarga bevosita zarba bermaydi, balki insonning o'z tanlovini anglash qobiliyatini sekin-asta susaytiradi. Natijada axloq ichki e'tiqod emas, tashqi bahoga bog'liq holga keladi. Bu esa mas'uliyatning parchalanishi, befarqlik va loqaydlikning kuchayishiga olib keladi. Shunday sharoitda yoshlar texnologik muhitda mavjud bo'lsa-da, ma'naviy jihatdan yo'qolib qolish xavfi bilan yuzma-yuz keladi. Shu bois yoshlarning axloqiy qadriyatlarini muhofazalash texnologiyani cheklash yoki undan voz kechish orqali emas, balki insonning ichki tayanchlarini mustahkamlash orqali amalga oshirilishi lozim. Eng muhim

vazifa - yoshlarni tayyor qarashlarga ergashishga emas, balki o'z tanlovi uchun javobgarlikni his etishga o'rgatishdir. Inson qachonki o'z harakati ortidagi sababni anglay boshlasa, u manipulyatsiya obyekti emas, balki ongli subyektga aylanadi. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy texnologik taraqqiyot sharoitida yoshlarning axloqiy

qadriyatlarini muhofazalash insonni texnik muhitda yo'qotib qo'ymaslik, uning ichki erkinligi va mas'uliyatini saqlab qolish masalasidir. Texnologiya inson hayotiga hukmron bo'lmasdan, unga xizmat qilgan taqdirdagina u taraqqiyotga aylanadi. Aks holda, texnik imkoniyatlar ko'paygan sari insoniy qadriyatlarning kamayishi xavfi yuzaga keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Axloqshunoslik asoslari. - Toshkent: O'zbekiston, 2018.
2. Falsafa va zamonaviy jamiyat. - Toshkent: Fan, 2020.
3. Internet va yoshlar ma'naviyati. Ilmiy maqolalar to'plami. - Toshkent, 2021.
4. Raqamli madaniyat va ijtimoiy tarmoqlar: ijtimoiy-falsafiy tahlil Toshkent, 2019.
5. Wikipedia: Axloq, Texnologiya, Yoshlar va internet.